

משנה א':

בְּשִׁלְשָׁה פָּרָקִים (בַּשָּׁנָה) כֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת
כַּפִּיָּהֶן אַרְבַּע פְּעָמִים בַּיּוֹם, בַּשְּׁחֵרִית, בַּמּוֹסָף
וּבַמִּנְחָה וּבַנְּעִילָת שְׁעָרִים, בַּתְּעֲנִיּוֹת וּבַמַּעֲמָדוֹת
וּבַיּוֹם הַכְּפוּרִים:

משנה ב':

אלו הן מעמדות, לפי שְׁנֵאמַר (במדבר כח), צו
את בני ישראל ואמרתי אליהם את קרבני לחמי,
וכי היאך קרבנו של אדם קרב, והוא אינו עומד
על גביו, התקינו נביאים הראשונים עשרים
וארבע משמרות. על כל משמר ומשמר היתה
מעמד בירושלים של כהנים, של לויים, ושל
ישראלים. הגיע זמן המשמר לעלות, כהנים
ולויים עולים לירושלים, וישראל שבאותו משמר
מתכנסין לעריהן וקוראין במעשה בראשית:

ביאור מושגים:

אלו הן מעמדות = המשנה תסביר מה זה "מעמדות", למה יש מעמדות, מהו
המעמד, ומה עושים אנשי המעמד.
לפי שנאמר צו את בני ישראל... לחמי = הסיבה למעמדות היא בגלל מה
שלומדים מהפסוק הזה שמדבר על קרבן התמיד. קרבן התמיד היה קרבן
שקנו מכספי הציבור והקריבו אותו בכל יום. הבעלים של קרבן התמיד
הוא עם ישראל כולו.
וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו = המשנה רוצה לומר
שלא יכול להיות שמקריבים קרבן והבעלים של הקרבן שלו לא נמצא ליד
הקרבן. ולכן:
התקינו נביאים ראשונים עשרים וארבע משמרות = הנביאים הראשונים תקנו
תקנה שיהיו 24 קבוצות שמתחלפות כל שבוע.
על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים = כמו שיש 24 משמרות של כהנים
היו גם 24 קבוצות של ישראלים שנקראו מעמד.
של כהנים, של לויים ושל ישראלים = וכך היו נציגים לכל עם ישראל בעבודת
המקדש. משמר הכהנים שעבד, משמר הלויים שניגן ושר והמעמד של
נציגי הישראלים שעמד בהר הבית כנציגי עם ישראל.
הגיע זמן משמר לעלות = כאשר הגיע השבוע של אותו משמר.
כהנים ולויים עולים לירושלים = כל הכהנים והלויים של אותו משמר היו עולים
לירושלים.
וישראל שבאותו משמר = הכוונה לכל הישראלים שהיו שייכים למעמד ולא עלו
לירושלים.
מתכנסין לעריהם וקוראין במעשה בראשית = מתאספים בבתי הכנסיות בערים
וקוראים מתוך ספר בראשית כדי להראות שהחיים והברכה בעולם הם
בזכות העבודה בבית המקדש.

ביאור מושגים:

משנה ג':

וְאֲנָשֵׁי הַמַּעֲמָד הָיוּ מִתְעַנִּין אַרְבָּעָה יָמִים בַּשָּׁבוּעַ,
מִיּוֹם שְׁנֵי וָעֶד יוֹם חֲמִישִׁי. וְלֹא הָיוּ מִתְעַנִּין עֶרֶב
שַׁבָּת, מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת. וְלֹא בְּאַחַד בַּשַּׁבָּת, כִּדִּי
שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מִמְּנוּחָהּ וְעָנָג לִיגִיעָה וְתַעֲנִית וְיָמוּתוּ.
בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן, בְּרֵאשִׁית וְיְהִי רִקִּיעַ. בַּשֵּׁנִי, יְהִי
רִקִּיעַ וְיִקְוּ הַמַּיִם. בַּשְּׁלִישִׁי, יִקְוּ הַמַּיִם וְיְהִי
מְאֹרֶת. בָּרְבִיעִי, יְהִי מְאֹרֶת וְיִשְׁרְצוּ הַמַּיִם.
בַּחֲמִישִׁי, יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם וְתוֹצֵא הָאָרֶץ. בַּשֵּׁשִׁי,
תוֹצֵא הָאָרֶץ, וַיִּכְלוּ הַשָּׁמַיִם.
פָּרָשָׁה גְדוּלָּה, קוֹרִין אוֹתָהּ בַּשָּׁנִים, וְהַקְטָנָה
בְּיָחִיד, בַּשְּׁחֵרִית וּבַמּוֹסָף. וּבַמְּנֻחָה נִכְנָסִין וְקוֹרִין
עַל פִּיָּהֶן כְּקוֹרִין אֶת שְׁמֵעַ. עֶרֶב שַׁבָּת בַּמְּנֻחָה לֹא
הָיוּ נִכְנָסִין, מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת:

משנה ד:

כָּל יוֹם שֵׁשׁ בּוֹ הֵלֵל, אֵין בּוֹ מַעֲמָד בַּשְּׁחִירִית.
קָרְבַּן מוֹסֵף, אֵין בּוֹ בְּנֵעִילָה. קָרְבַּן עֲצִים, אֵין בּוֹ
בַּמִּנְחָה, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לוֹ בֶּן עֲזַאי, כָּךְ
הָיָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שׁוֹנֶה, קָרְבַּן מוֹסֵף, אֵין בּוֹ
בַּמִּנְחָה. קָרְבַּן עֲצִים אֵין בּוֹ בְּנֵעִילָה. חָזַר רַבִּי
עֲקִיבָא לְהֵיוֹת שׁוֹנֶה כְּבֶן עֲזַאי:

ביאור מושגים:

כפי שלמדנו אנשי המעמד היו קוראים במעשה בראשית ומוספים עוד בקשות ותחינות בתפילתם, לבקשות אלו קוראת המשנה שלנו "מעמד". במשנה זו נלמד שיש ימים שבהם אנשי המעמד לא הוסיפו תוספות אלו. כל יום שיש בו הלל = ביום שמוסיפים בתפילה ואומרים הלל (ואין בו קרבן מוסף), כמו למשל בחנוכה. אין בו מעמד שחרית = לא מוסיפים את התוספות של המעמד בתפילת שחרית. קרבן מוסף = בימים שבהם הקריבו קרבן מוסף. אין בו בנעילה = לא אומרים "מעמד" בתפילת נעילה. כמו כן בימים אלו לא אומרים "מעמד" גם בתפילת מוסף ובמנחה. קרבן עצים = ביום שיש בו קרבן עצים (יום שתרמו בו עצים לבית המקדש, נלמד עליו במשנה ה'). אין בו במנחה, דברי ר' עקיבא = לדעת ר' עקיבא ביום שיש בו קרבן עצים לא אומרים "מעמד" רק בתפילת מנחה. אמר לו בן עזאי, כך היה ר' יהושע שונה = בן עזאי מתווכח עם ר' עקיבא ואומר לו שר' יהושע היה לומד את הדינים של ימים של קרבן מוסף וקרבן עצים באופן אחר. קרבן מוסף, אין בו במנחה, קרבן עצים אין בו נעילה = ביום של קרבן מוסף אין "מעמד" במנחה (אבל יש מעמד בנעילה) וביום של קרבן עצים אין "מעמד" בתפילת נעילה (ואין גם מעמד בתפילת מוסף ומנחה). הפוך מדעת ר' עקיבא! חזר ר' עקיבא להיות שונה כבן עזאי = ר' עקיבא שינה את דעתו ולימד כמו מה שאמר בן עזאי.

משנה ה':

זמן עצי כהנים וקצם, תשעה. באחד בניסן, בני
 ארח בן יהודה. בעשרים בתמוז, בני דוד בן
 יהודה. בחמשה באב, בני פרעש בן יהודה.
 בשבעה בו, בני יונדב בן רכב. בעשרה בו, בני
 סנאה בן בנימין. בחמשה עשר בו, בני זתוא בן
 יהודה, ועמקם כהנים ולוים וכל מי ששעה
 בשבטו, ובני גונבי עלי בני קוצעי קציעות.
 בעשרים בו, בני פחת מואב בן יהודה. בעשרים
 באילול, בני עדין בן יהודה. באחד בטיבת שבו
 בני פרעש שניה. באחד בטיבת לא היה בו מעמד,
 שהיה בו הלל וקרבו מוסר וקרבו עצים:

משנה ו':

חֲמִישָׁה דְּבָרִים אֲרָעוּ אֶת אַבּוּתֵינוּ בְּשִׁבְעָה עָשָׂר
בְּתַמּוּז, וְחֲמִישָׁה בְּתַשְׁעָה בָּאָב. בְּשִׁבְעָה עָשָׂר
בְּתַמּוּז נִשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחֹת, וּבִטֹּל הַתְּמִיד, וְהִבְקָעָה
הָעִיר, וְשָׂרַף אֶפְסֹסְמוֹס אֶת הַתּוֹרָה, וְהִעָמִיד צֶלֶם
בְּהִיכָל. בְּתַשְׁעָה בָּאָב נִגְזַר עַל אַבּוּתֵינוּ שֶׁלֹּא
יִכְנָסוּ לָאָרֶץ, וְחָרַב הַבַּיִת בְּרֹאשׁוֹנָה וּבִשְׁנֵיָהּ,
וְנִלְכְּדָה בֵּיתָר, וְנִחְרַשָּׁה הָעִיר.
מִשְׁנִכְנָס אָב, מְמַעֲטִין בְּשִׁמְחָה:

ביאור מושגים:

המשנה מספרת לנו על דברים רעים שקרו לעם ישראל בתשעה באב
ובי"ז בתמוז.
חמישה דברים ארעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז = לעם ישראל קרו
בתקופות שונות לפני הרבה שנים חמישה דברים רעים בתאריך
י"ז בתמוז.
וחמישה בתשעה באב = וקרו גם חמישה דברים רעים אחרים בתשעה
באב.
בי"ז בתמוז:
נשתברו הלוחות = משה רבינו שבר את הלוחות לאחר חטא העגל.
ובטל התמיד = קרבן התמיד שהקריבו אותו כל יום בבית המקדש הפסיק
בי"ז בתמוז.
והבקעה העיר = הרומאים שברו את חומות העיר ירושלים.
ושרף אפססמוס את התורה = גוי רשע בשם אפססמוס שרף את ספר
התורה.
והעמיד צלם בהיכל = שמו פסל של עבודה זרה בבית המקדש.
בתשעה באב:
נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ = העונש על חטא המרגלים שבני
ישראל לא יכנסו לארץ היה בתשעה באב.
וחרב הבית ראשונה ושניה = אלו שני דברים: גם בית המקדש הראשון
נחרב בתשעה באב וגם בית המקדש השני נחרב בתאריך זה.
ונלכדה ביתר = הרומאים כבשו את העיר ביתר שהייתה עיר גדולה מאוד.
ונחרשה העיר = הגויים חרשו את העיר ירושלים במחרשה כדי להחריב
אותה לגמרי.
משנכנס אב ממעטין בשמחה = בגלל כל הצרות שקרו בחוגש אב, בכל
שנה מתחילת חודש אב עושים פחות דברים של שמחה.

ביאור מושגים:

משנה ז':

שֵׁשֶׁת שָׁחַל תַּשְׁעָה בָּאֵב לְהִיּוֹת בְּתוֹכָהּ, אֲסוּר
מִלְסֹפֶר וּמִלְכָּבֶס, וּבִחְמִישֵׁי מִתָּרִין מִפְּנֵי כְבוֹד
הַשָּׁבֶת. עָרַב תַּשְׁעָה בָּאֵב לֹא יֹאכַל אָדָם שְׁנֵי
תְּבֻשִׁילִין לֹא יֹאכַל בָּשָׂר וְלֹא יִשְׁתֶּה יַיִן. רַבֵּן
שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, יִשְׁנָה. רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב
בְּכַפִּית הַמָּטָה, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים:

משנה ח':

אָמַר רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים
 לְיִשְׂרָאֵל כַּחַמְשָׁה עָשָׂר בָּאָב וּכְיוֹם הַכְּפוּרִים,
 שֶׁבָּהֶן בָּנוּת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת בְּכָלִי לָבֶן שְׁאוּלִין,
 שֶׁלֹּא לְבִישׁ אֶת מִי שְׁאִין לוֹ. כָּל הַכָּלִים טְעוּנִין
 טְבִילָה. וּבָנוּת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת וְחוֹלוֹת בַּכָּרְמִים.
 וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת, בַּחֲזוֹר, שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה, מָה
 אַתָּה בּוֹרֵר לָךְ. אֵל תִּתֵּן עֵינֶיךָ בְּנוֹי, תֵּן עֵינֶיךָ
 בַּמִּשְׁפָּחָה. (משלי לא) שֶׁקֶר הַחֵן וְהַכֵּל הַיָּפִי,
 אִשָּׁה יִרְאֵת יְיָ הִיא תִתְהַלֵּל. וְאוֹמֵר, תִּנּוּ לָהּ מִפָּרִי
 יָדֶיהָ, וְיִהְיֶה לָּהּ בַּשְּׁעָרִים מַעֲשִׂיהָ.

וְכֵן הוּא אוֹמֵר, (שיר השירים ג) צִאֲיָנָה וּרְאִינָה
 בָּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בַּעֲטָרָה שְׁעֵטָרָה לוֹ אִמּוֹ
 בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבוֹ. בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ, זֶה
 מִתֵּן תּוֹרָה. וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבוֹ, זֶה בִּנְיָן בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ, שְׂיִבְנָה בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ. אָמֵן:

ביאור מושגים:

מסכת תענית שדברה על זמנים לא טובים מסתיימת דווקא בימים טובים.

אמר רבן שמעון בן גמליאל... כחמישה עשר באב וכיום הכפורים = רבן גמליאל מספר לנו על שני ימים שהיו הכי טובים לעם ישראל. ט"ו באב ויום כיפור.

שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו = בנות ירושלים וכל בנות ישראל היו לובשות בגדי לבן. כל אחת מהבנות שאלה מחברתה בגדים כדי שלא לבייש את מי שאין לה בכלל.

כל הכלים טעונים טבילה = את כל אותם בגדים היה צריך לטבול כדי לטהר אותם לפני שלבשו אותם.

ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים = בנות ירושלים היו יוצאות לרקוד בין כרמי הענבים. לאותם כרמים היו באים גם כל הבחורים שלא היו נשואים.

ומה היו אומרות = מה היו אומרות הבנות כדי לשכנע את הבנים לשאתן.

בחור שא עיניך וראה מה אתה בורר לך = "בחור תראה מה אתה בוחר".

אל תתן עיניך בנוי = "אל תסתכל על היופי".

תן עיניך במשפחה = תסתכל על המשפחה, האם הכלה באה ממשפחה טובה. ותוכל לדעת אם יש לה מידות טובות שזה הדבר החשוב.

שקר החן והבל היופי = היופי הוא לא דבר אמיתי אלא שקר.

אישה יראת ה' היא תתהלל = מהללים את האישה בגלל יראת ה' שלה.

משנה, מסכת תענית

פרק ד'

ואומר תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה = גם מפסוק זה
רואים שהעיקר זה לא איך שנראים אלא מה שעושים.
וכן הוא אומר צאינה וראינה... וביום שמחת לבו = חכמים מלמדים
אותנו מהפסוק הבא על השמחה המיוחדת של יום הכיפורים.
ביום חתונתו, זה מתן תורה = וחכמים לומדים שהכוונה ליום כיפור
שבו ניתנו לוחות שניים. והייתה שמחה גדולה.
וביום שמחת ליבו, זה בנין בית המקדש = יום שמחה גדול היה בזמן
שבנה שלמה את בית המקדש.

שיבנה במהרה בימינו אמן!